

ЗМІСТ

<i>Подяки</i>	9
---------------------	---

<i>Вступ. Розлам</i>	17
----------------------------	----

Частина перша. ГЕОПОЛІТИКА

1. Починається епоха нафти	35
2. Нездійсненна нафтова гарантія	64
3. Перероблена Євразія	109

Частина друга. ЕКОНОМІКА

4. Наші валюти, ваша проблема.....	171
5. Зроблено в Китаї, потрібні долари.....	207
6. Ми вже не в Канзасі.....	233

Частина третя. ДЕМОКРАТИЧНА ПОЛІТИКА

7. Демократичний час	283
8. Зліт і занепад демократичної податкової держави.....	321
9. Куди веде реформа	361

<i>Висновки. Дедалі більше речей змінюється</i>	423
---	-----

<i>Примітки</i>	450
-----------------------	-----

ПОДЯКИ

Якщо озирнутися назад, то задум цієї книжки сягає літа й осені 2016 року. Почасти це було пов'язано з усвідомленням того, що я, як мені здавалося, зрозуміла. Того літа я працювала над невеликою брошурою про те, чому нафта на початку століття виявилася такою руйнівною для західних економік, а також написала статтю для часопису *Juncture*, у якій стверджувала, що, незалежно від результатів референдуму, *Brexit* у довгостроковій перспективі, найвірогідніше, неминучий. Після здачі рукопису своєї брошури я почала писати наукову статтю, у якій досліджувала зв'язок між тим, що я вважала неминучістю *Brexit*, і непередбачуваними подіями, пов'язаними з прем'єрством Девіда Кемерона. У міру того як я розвивала свої аргументи, непередбачувані чинники виявилися слабшими, ніж я спершу вважала, а структурні сили, що виштовхували Британію з ЄС, — сильнішими. Розмірковуючи над цим питанням, я зрозуміла, що давня монетарна розбіжність між Британією та єврозоною стала особливо відчутною із 2011 року через дуже різну реакцію Банку Англії та ЄЦБ на високі ціни на нафту. Геть інакше енергетична історія проявилася під час президентських виборів 2016 року, які стали першими за майже п'ятдесят років виборами в умовах лідерства Сполучених Штатів на ринку

нафти. Для мого аналітичного розуму перемога Трампа на виборах була цілком зрозумілим політичним феноменом. Хоча цей феномен і не був надто комфортний, усе ж дав мені деяку впевненість у тому, що я зможу пояснити собі, чому 2016 рік мав саме такий перебіг.

Не менш важливим є те, що імпульс до написання цієї книжки виник з усвідомлення чинників, яких я не розуміла в бурхливих подіях того року, але інстинктивно вважала геополітично значущими, зокрема наслідків від спроби державного перевороту в Туреччині. Під час «нафтового» дослідження я почала мислити геополітично. Але мені ще треба було багато чого навчитися.

Зважаючи на мої обов'язки в Кембриджі, минуло кілька років, перш ніж я зібралася з думками й окреслила в загальних рисах версію аргументів, викладених у цій книжці. У вересні 2019 року я взяла річну академічну відпустку й почала писати. Коли вже дві третини чорнового варіанту книжки були написані, почалася пандемія. Спершу я сумнівалася, чи вийде із цього щось путнє: якщо намагаюся пояснити нинішній політичний момент, то що станеться, коли він зміниться до невпізнання? Але відносно швидко я дійшла висновку, що наслідки пандемії не замінили історію, яку я розповідаю, на якусь іншу, а радше поглибили її в ключових аспектах. Додатковий час, який я витратила на завершення книжки, щоб долучити до свого аналізу 2020 рік, дав можливість ще раз поміркувати над останнім десятиліттям геополітичної історії, зокрема над її зв'язком із зеленою енергією.

Коли пишеш книжку, у якій намагаєшся пояснити економічні та політичні зміни з довгострокової перспективи, твої міркування ніколи не можуть бути абсолютно правильними.

Існує ризик того, що в цій книжці ти спробуєш пояснити більше, ніж можна чітко розгледіти в цей момент. Тут багато рухомих елементів, що, як мені добре відомо, у майбутньому можуть взаємодіяти інакше, ніж це передбачає моя історична нарація. Я загалом з обережністю ставлюся до прогнозів, і ті декілька, сформульованих у висновках, я формулювала з певними ваганнями. Визначитися з відповідними часовими межами для політичного аналізу — це складне завдання. Той факт, що осмислення ризиків у часовому контексті стало центральною проблемою сучасної політики, лише ускладнює це завдання.

Заголовок цієї книжки — це данина поваги Дікенсу та його роздумам про індустріальну цивілізацію, яка протистоїть «незліченним кінським силам» часу, у його найсхематичнішому романі «Тяжкі часи». Це також скромне нагадування собі про необхідність епістемологічного смирення: те, чого я не зуміла побачити, коли вперше прочитала цей роман у шістнадцятирічному віці, на понад десять років по-дурному позбавило мене можливості насолоджуватися проникливістю Дікенса і його майстерністю.

Я зобов'язана насамперед Сарі Чалфонт, Еммі Сміт і Лючані О'Флаєрті. Моя агентка Сара й Емма, її колега з *Wylie Agency*, з неперевершеним професіоналізмом супроводжували мене на кожному етапі праці над книжкою, включно з останніми дискусіями щодо її назви. Їхня феноменальна підтримка під час стресів, спричинених подіями перших місяців пандемії, дозволила мені працювати навесні та влітку значно продуктивніше, ніж це було б можливо за інших обставин. Лючана, моя редакторка у видавництві Оксфордського університету, надзвичайно допомогла вдосконалити

текст. Мені навіть страшно уявити, як це могло позначитися на її психіці в процесі роботи.

Я також вдячна за допомогу видавництву Оксфордського університету, а саме: Селін Луаслі, Анні Сільві, Емі Гест, Девіду Мак-Брайду, Джоселін Кордові та Габріелю Качуку. За роботу над підготовкою рукопису я хочу також скласти подяку Сіндхуджі Баскаран, Калпані Сагаянатан і Філу Дайнсу.

Ганс Кунднані та Дмитро Сафронов знайшли час, щоби прочитати перший варіант рукопису. Андреа Біндер прочитала шостий і восьмий розділи, а Гарі Герстл — сьомий. Я дуже вдячна їм усім за їхні поради та проникливість, а також читачам видавництва Оксфордського університету за коментарі.

Відколи я почала насправжки думати про цю книгу, я вела розмови — зокрема й у віртуальному світі пандемії — зі Стефаном Ауером, Крісом Бікертоном, Андреєю Біндер, Крістофером Бруком, Дейзі Христову, Даяною Койл, Гарі Герстлом, Томом Голландом, Еріком Джонсом, Шашанком Джоші, Гансом Кунднані, Х'ялте Локдамом, Маттіасом Матісом, Томом Мак-Тагом, Анандом Меноном, Бренданом О'Лірі, Крейгом Парсонсом, Арісом Руссіносом, Люсією Рубінеллі, Девідом Рансіманом, Томом Рансіманом, Вальтраудом Шелкле, Джошем Сімонсом, Адамом Шпільманом, Алісою Томпсон, Робертом Томбсом, Адамом Тузом, Шахіном Валле, Деніелом Ерґіном та Айс Заракол. Усі ці розмови наштовхували мене на нові думки або змушували призупинитись і переглянути свої аргументи. Серія тривалих телефонних розмов з Морісом Гласманом під час першого локдауну розплющила мені очі на важливість Гонконгу для геополітичної та економічної історії, про що я хотіла розповісти.

Коли я завершувала чорновий варіант майбутньої книжки, раптом усвідомила, що моя геополітична історія неповна, відтак взялася за перечитування та переслухування того, що писав і озвучував Адам Туз упродовж перших шести місяців пандемії. Завдяки надзвичайній ерудиції Адама я почала зосереджуватися на тому, що досі проминала. Деякі наші розбіжності могли бути глибокими, але саме тому, що вони є, спілкування з ним багато чого мене навчило.

Якби не Танасіс Д. Сфікас, я б не витратила стільки часу в останнє десятиліття, намагаючись зрозуміти кризу Єврозони. Яким би не був мій скептицизм щодо ідеї Європейського Союзу як телеологічного проєкту, наша міцна дружба завжди буде основою мого відчуття приналежності до європейської спільноти.

Подкаст *Talking Politics* змусив мене переглянути свої думки з різних питань і уможливив спілкування з багатьма цікавими людьми. Коли у 2015 році Девід Рансіман попросив мене почати говорити про політику поза традиційними академічними форматами, ніхто з нас не мав жодного уявлення про те, скільки ми будемо говорити, і куди нас заведуть розпочаті розмови про загальні вибори у Великій Британії, які ми іншим разом цілком могли б вести в університетських коридорах. Це була справжня інтелектуальна й екзистенційна подорож через хороші й тяжкі часи — особливо через трагічну загибель улітку 2019 року наших друзів і колег-подкастерів Аарона Раппорта та Фінбарра Лівсі, а також дружини Аарона Джойс Гекман. Я не можу уявити цієї подорожі в товаристві інших людей. Я дякую Кетрін Карр за все, що вона зробила для створення *Talking Politics*, і Ніку Картеру за те, що ми звучали значно краще, ніж це було насправді.

Я вдячна Джейсону Коулі за можливість попрацювати колоністкою в *New Statesman*. Свобода дій, яку він мені надав, була для мене привілеєм. Саме під час написання цих колонок я опрацювала деякі геополітичні аргументи книжки, які мені вдалося чітко побачити восени 2019 і на початку зими 2020 року. Я також дякую Гавіну Джейкобсону з *New Statesman* за його редакторські поради та інтелектуальну причетність.

У 2018 та 2019 роках Саллі Чаттертон з *UnHerd* доручила мені написати низку статей про ЄС та геополітику, що підштовхнуло мене до формулювання чіткішої аргументації. Вона надала мені можливість написати про Дікенса саме тоді, коли Лондон знову відкрився після першого локдауну, і тим самим заохотила мене продовжити роботу над цією книжкою.

Я поглибила частину своїх аргументів, викладених у попередніх роботах. На тему Південної Європи та євро я виступала в Гамбурзькому інституті соціальних досліджень на запрошення Клари Маєр. На тему *Brexit* я підготувала кілька лекцій і статей: для семінару «Британського журналу політики і міжнародних відносин» (*British Journal of Politics and International Relations*) в Единбурзі на запрошення Деніела Вінкотта й покійного Джона Петерсона; у Королівському коледжі Лондона на запрошення Браяна Солтера й Пітера Джона; а також лекцію для Біркбекського Центру британського політичного життя (*Birkbeck Centre for British Political Life*) в Лондонському університеті на запрошення Сари Чайлдс. У дослідженні ринків ФРС та євродолара мені надзвичайно допомогла співпраця з Іеном Харді над статтею, опублікованою в журналі «Огляд міжнародної політичної економії» (*Review of International Political Economy*).